

הולשטיין-פריזי מול שחור-לבן גרמני בפיטום עגלי-מרבק

בגרמניה מתנהל זה שנים וויכוח מקצועי אם רצוי ויעיל להשבית את הבקר השחור-הלבן הגרמני בפרים מהגזע הולשטיין-פריזי מארה"ב או קנדה (כפי שנעשה הדבר בישראל). כולם מודים בכך שההולשטיין-פריזי עולה במידה ניכרת בכושר ייצור החלב על השחור-לבן הגרמני, אך היו שטענו שבכושר ייצור הבשר וטיבו, עדיף הבקר הגרמני ויתרון זה עלול להיעלם בהשפעת ה"דם" ההולשטיין-פריזי. בעלי-דעה זו הצביעו על ההבדלים הבולטים במבנה הגוף וסברו שהטיפוס החלבני, הגבוה והדק של ההולשטיין-פריזי מעיד על יעילות פחותה בייצור הבשר.

לכן החלו בניסויים לצורך הבחנת הבדלים אפשריים בקצב הגדילה, נצילות המזון וטיב הטבחה בין הבקר השחור-לבן הגרמני (להלן

טבלה מס' 1. ערכים מקצועיים

פ ר ט י ם	גרמני טהור	בני-כלאים	בני-כלאים לעומת טהורים
ימי פיטים עד 430 ק"ג	449	411	— 38
תוספת משקל יומית ממוצעת בתקופה שבין 60 ל-430 ק"ג משקל גוף, גרמים	979	1014	+ 35
נצילות מזון (י"מ/לק"ג תוספת), יח"מ	4.94	4.58	— 0.36

טבלה מס' 2. מיבנה הגוף (מידות גוף בס"מ)

בני הכלאיים היו איפוא עדיפים בשלושה סעיפים עיקריים:	מידות הגוף	בני-כלאים	גרמני טהור	בני-כלאים לעומת טהורים
1. כדי להגיע למשקל של 430 ק"ג, שנקבע כמשקל סופי בניסוי, נתקצרה תקופת הפיטום שלהם ב־38 יום.	גובה המפרקת	122.5	119.9	+ 2.6
2. תוספת המשקל היומית הממוצעת היתה ב־35 גרם גבוהה יותר.	עומק החזה	52.4	53.3	— 0.9
3. נצילות המזון (יחידות-מזון * לתוספת ק"ג משקל) היתה ב־0.36 י"מ טובה יותר.	רוחב החזה	35.5	36.7	— 1.2
מעניין לעמוד על הבדלים בעלי משמעות בהתפתחות הגופנית ומידות הגוף בין שני הטייפוסים, המפורטים בטבלה מס' 2.	היקף החזה	148.8	153.5	— 4.7
	אורך הגופה	114.4	115.8	— 1.4

כפי שאפשר היה לצפות היו בני-הכלאיים גבוהים וצרים יותר (ראה גובה המפרקת ומי-גודלם) — 1.43 יחידות מזון.

גם את רמת המחירים וק"ג אחד חי בבני־הבקר מהטיפוס הגרמני זכה ב־15-20 אגורות (5-8 אחוז) יותר, לעומת זה של בני־הכלאיים. אך תוצאות השחיטה וביתור הטיבחה לא הצדיקו את תוצאות ההערכה הסוביאקטיבית של הבהמה לפני השחיטה ולא את ההפרשים האמורים במחירים. הוכח פעם נוספת שהשיפוט החיצוני של בהמה חיה מעיד רק מעט מאוד על תפוקת הבשר למעשה במוכן הרחב ביותר, היינו: שיעור הבשר האכיל, טיבו, מידת ההשתמרות וכו'; על הדברים האלה אפשר ללמוד מעיון בטבלה מס' 3.

דות החזה, ובעיקר היקף החזה). מיבנה גוף כזה מאפיין את הטיפוס החלבני. הדעה המקובלת היא שמיבנה הגוף המלוכד (קומפאקטי) יותר של הבקר הגרמני מעיד על כושר ייצור־בשר טוב יותר, וסברה זו משפיעה גם על הערכת טיב הבהמה לפני שחיטתה, שריריות הטיבחה ומידת השתמרותה. בהמה שרירית יותר זוכה בשיפוט בניקוד גבוה יותר והטובה ביותר זוכה ב־5 נקודות. בהערכת השריריות היה הבדל בולט לטובת הטיפוס הגרמני שקיבל בממוצע 3.85 נקודות לעומת 2.95 של בני־הכלאיים. הערכה זו קבעה

טבלה מס' 3. טיב הטיבחה

פ ר ט י ם	היחידה	גרמני טהור	בני־כלאיים	בני־כלאיים לעומת טהורות
הטיבחה	%	60.2	58.8	— 1.4
	ק"ג	258.8	252.8	— 6
חילב (שומן) כליות	%	3.6	3.03	— 0.57
	ק"ג	9.3	7.7	— 1.6
חילב (שומן) פנימי	%	8.9	7.9	— 1
	ק"ג	23.0	17.9	— 5.1
בשר מ־"נתחים יקרים"		43.5	43.3	— 0.2
	ק"ג	112.7	109.5	— 3.02

משקל. בניסויים נוספים צריך יהיה לבדוק שנית אם הבדלי מחירים אלה אמנם מוצדקים ואם הם לא נובעים מהערכה סוביאקטיבית מוטעת של הבהמה לפני שחיטתה. הניסוי שבוצע עד עתה מצביע על־כל־פנים על כך שבני־הכלאיים הם פחות שמנים ואין הבדל משמעותי בתפוקת הבשר בנתחי הבשר היקרים יותר. ומה נלמד אנחנו מניסויים אלה? גם אצלנו רבים מבין הבוקרים הולכים עדיין שולל אחר "הטיפוס הברזני" הקונבנציונאלי, בו בזמן שמתברר יותר ויותר שדווקא הבהמה הגבוהה והדקה עדיפה בקצב הגדילה ונצילות המזון וגם מניבה טיבחה פחות שמנה — יתרונות שנודעת להם חשיבות רבה אצלנו. כמו־כן ניתנה הוכחה נוספת שיש להיזהר מלקבוע את ערך הבהמה לפי השיפוט הסוביאקטיבי־חיצוני

הבקר הגרמני נתן שיעורי טיבחה גבוהים יותר — 60.2% לעומת 58.8%, אולם בדומה למקרים רבים, זוהי תוצאה של השמנה יתרה בעיקר. שיעור חילב־הכליות בבקר הגרמני היה 3.6% לעומת 3.03% בבני־הכלאיים. גם בשיעור רי החילב הפנימי התגלה הפרש דומה — 8.9% לעומת 7.9%. לעומת זה לא היה כמעט הפרש בשיעורי נתחי הבשר המועדפים והיקרים — בטיפוס הגרמני — 43.5% של משקל הטיבחה ובמוכלאים — 43.4%. החוקרים מסכמים את תוצאות הניסוי כדלקמן: לגזע ההולשטיין־פריזי היתה השפעה חיונית על קצב הגדילה, על תוספת המשקל היומית הממוצעת ועל נצילות המזון. לעומת זה ייתכן שבתנאי השיווק הגרמני יקבל החקלאי עבור בני־הכלאיים מחיר נמוך יותר ליחידת

תצוגת בקר ה 18 של בנות הפרים במבחן

נמצאת בכפר ווארבורג ושני הוריה, אף הם אמריקאים טהורים. 1111 בנות של דאסיין הניבו בארצות-הברית 6.530 ק"ג חלב, 3.5% שומן, 230 ק"ג שומן, ההפרש הצפוי: 225 + ק"ג חלב, 1.5 + ק"ג שומן בשנה.

תגר 109 וטירון 111, שניהם בנים של טיארפ, שאת זירמתו ייבאנו משוודיה. רצינו לבהון את הרמה הטיפוחית של הפלג השוודי-פריזי, בהשוואה לישראל-פריזי. במולדתם מצ-טיינים הפרים השוודיים-פריזיים בהורשת גוף גדול ואחוז שומן גבוה. לפר טיארפ מיבחן צאצאים חיובי; הוא עומד ב-7% מעל הממוצע הארצי. 255 בנות שהמליטו בגיל 29 חודש הניבו 4.950 ק"ג חלב מתוקן ל-4% שומן, אך למעשה היתה תכולת השומן בחלב שלהן 4.28%.

נוסף לשלוש קבוצות מבכירות היה בדעת המארגנים להביא עוד שש בנות של הפר בינגו 074 אחרי המלטתן השניה. לתצוגה הגיעו רק 4 בנות, כי שתיים חלו ואי-אפשר היה להציגן. לפני שנה עשו בנות בינגו רושם של פרות חלבניות ביותר וגם תנובת החלב שלהן היתה הגבוהה בין כל קבוצות המב-כירות שהוצגו אז, אך טיב העטק לא השביע את רצון המבקרים. בינתיים סיכמו 88 בנות בינגו תקופת חליבה שלימה ול-129 נעשה סיכום של 122 ימי-חליבה והנה מתאשר שבנות בינגו הינן בין מניבות חלב המעולות ביותר. ההפרש הצפוי של בנותיו בעדריהן הוא 415 ק"ג חלב, או 336 ק"ג חמ"ש (חלב מושווה ל-3.5% שומן).

סקרנו בנות אחדות שהספיקו להמליט פעם שניה, רובן ככולן מצטיינות. אחת הבנות בשם „סמדר" שבקיבוץ המעפיל הגיעה לתנובת שיא של 54.5 ק"ג חלב ליום. כל היתר, גם הן מני-בות שיאים יומיים שבין 35—45 ק"ג חלב. ואין לשכוח כי אלו אשר המליטו כבר פעם שניה התעברו כעגלות בגיל צעיר. קשה לקבוע כי ארבע בנות אלה של בינגו היוו קבוצה מלו-כדת, אבל כולן בעלות אופי חלבני מובהק.

- (1) בנות רשי; 105 2) בנות עורג 108;
- (3) בנות אדון 110; 4) בנות תגר 109;
- (5) בנות חסיד 116; 6) בנות טירון 111.

התצוגה ה-18 היתה שונה מקודמותיה. נעשה ניסיון להתחקות אחרי ההשפעה הגנטית של פרים, המשתייכים לשלוש שלוחות „לאומיות" של הבקר הפריזי. מבין שש קבוצות המב-כירות שהוצגו היו שלוש קבוצות שנולדו לפרים שהינם בנים לפרים שהובאו ארצה מאמריקה. שלושת הפרים האלה שהינם למעשה ישראלים הם: (1) רשי 105, בן שומר, בעל הגוף הגדול; (2) עורג 108, בן עוזי, שהצטיין בהורשת תכונות יצרניות רצויות: חלב, שומן, גודל גוף, מירקם עטין רציני; (3) אדון 110, בן נצר, פר כבד, שהוריש משקל-גוף לצאצאיו. בשלוש קבוצות נוספות הוצגו מבכירות. שעשויות לעורר ענין מבחינת הנכס הגאנאטי שלהן. הן נולדו לפרות „עתודות" שלנו, אשר הוזרעו בזרימה מייובאת מחוץ-לארץ. חסיד 116 הוא בן דאסיין — פר ממוצא קנדי, המופעל באגודה להזרעה „קארטיס". אימו של חסיד

של הבהמה החיה, ואין כנראה דרך אחרת להגיע להערכה נכונה יותר אלא על יסוד בדיקת הטיבחה עצמה. יש גם לשים-לב שהסתמכות יתרה על ההערכה הסוביאקטיבית של הבהמה החיה יכולה להוביל להכרעות טיפוחיות מוטעות. רצוי לשים-לב במיוחד לנצילות המזון הטר-בה, ששוב הוכחה בניסוי זה כבניסויים רבים אחרים שאנחנו מקבלים דו"ח עליהם.

בתקופת הפיטום — החל מהגיל של 60 יום ועד גמר הפיטום (14—15 חודש), כשתוספת המשקל היומית נעה סביב 1000 גרם ונצילות המזון (יח"מ/ק"ג תוספת) נעה בין 4.58 ו-4.94 יחידות-מזון, נמצא שטיפוס הבקר, הדומה לזה שהננו מגדלים בארץ, הצטיין בכושר הנצילות הטוב ביותר — 4.58 יח"מ לק"ג תוספת משקל במקום 4.94 יח"מ.

אוריאל לוי

(בעקבות — Tierzüchter, חוברת 22, 1969)